PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
FAKULTA MANAŽMENTU
pobočka TREBIŠOV

Predmet: Urbánna geografia a geografia sídelných štruktúr

Seminárna práca
(esej)

TRANSFORMÁCIA NAŠICH MIEST PO ROKU 1989

Meno a priezvisko: Martin Mach
Meno a priezvisko vyučujúceho: doc. RNDr. René Matlovič, PhD.
Ročník: II. – ŠPZ
Školský rok: 2004/2005
Semester: zimný

ÚVOD:

Revolučný duch konca minulého storočia a jeho vplyv na premenu našich miest je neodškriepiteľný. Rôzne príčiny a ich jednotlivý vplyv na rýchlosť a intenzitu zmien je rozličná od rôznych faktorov ako sú veľkosť mesta, počet obyvateľov a ich zloženie, geografická poloha, turistický ruch atď. Ako referenčné som si vybral mesto Michalovce, v ktorom som sa narodil a v ktorom žijem a mám teda možnosť analyzovať zmeny nie len na báze štatistických údajov, ale najmä vlastnej skúsenosti a zároveň mi to umožní subjektívne ohodnotiť vplyv zmien na mňa ako obyvateľa mesta.

Nie je možné oddeliť od seba politické a ekonomické zmeny, ktoré po roku 1989 nastali. To, že centrum mesta ovládli bankové a finančné inštitúcie je logické a myslím, že investície, ktoré so sebou priniesli možno hodnotiť kladne. I v centre nášho mesta sa šedé fasády domov zmenili na lákavú pastelovo farebnú harmóniu. Snaha mesta o atraktivitu centra mesta pre turistický ruch, obnova fontány a celková rekonštrukcia srdca mesta je teda jednoznačne pozitívnou zmenou.

Nie všetky zmeny však prispeli k zdravému vývoju mesta. Jedným z darov minulej éry je množstvo rozostavaných panelákov, ktoré nestihli splniť svoj účel a počas bezvládia, respektíve rozsúdenia majetkovej príslušnosti boli rozkradnuté a zdevastované spôsobom, ktorý odradil aj potencionálnych "kapitalistických" investorov od úmyslu dokončiť ich a dať do ďalšieho užívania. Je paradoxné, že napriek celkovej žalostnej situácii s novými bytmi stojí niekoľko panelákov rozostavaných ako memento a ťažké bremeno ďalším generáciám úhorom. Pohľad na rozvoj obývaných areálov ako časti funkčnej štruktúry mesta ponúka ešte ďalšie dva extrémne aspekty. Na strane jednej je to výstavba luxusných víl v prímestskej časti mesta konvergujúca k obrazu hollywoodskych haciend typu Dallas, nezriedka obohnaných nepriestrelným trojmetrovým múrom, na strane druhej problematika neprispôsobivej rómskej populácie v kvázi getách vo vykričaných štvrtiach ako je Angymlyn.

Prenos kompetencií bez adekvátneho finančného zabezpečenia na samosprávne orgány, núti tieto rozhodovať o ich preinvestovaní do verejných statkov takmer výlučne na základe kritéria rentability. Je všeobecne známe, že najcitlivejšie a nezriedka práve tie najdôležitejšie prvky mestskej výstavby tvoria bohužiaľ neefektívne, respektíve z hľadiska užitočnosti

nekvantifikovateľné statky. V poslednom období chátrajúce dopravné ihriská, amfiteáter, mestské kúpalisko, mestský park Kerta, neustávajúce ataky na materské škôlky stojace na lukratívnych pozemkoch pod rúškom ich predimenzovania, to všetko dáva nostalgicky spomenúť na časy, kedy rodina bola skutočne základom spoločnosti a kultúrny vývoj mládeže znamenal čosi iné ako to, čoho svedkami sme v súčasnosti.

"Aj komín spadol..." takýto citát presne vystihuje nasledujúci fenomén transformácie našich miest po roku 1989, ktorému sa budeme v nasledujúcich riadkoch venovať. Hypermarkety. Ich význam ako exogénneho i endogénneho sektora z pohľadu teórie ekonomickej bázy mesta je zjavný. Pri predstave jediného Prioru v okolí, je súčasný stav naplnením tajných túžob socialistického spotrebiteľa. Aká je však cena tohoto komfortu? Michalovce majú k dispozícii päť hypermarketov z ponuky celosvetovej siete reťazcov a jeden tuzemský. Ťažko hodnotiť ich opodstatnenosť alebo užitočnosť , to vyrieši trh sám, ale z hľadiska zmeny intravilárnej štruktúry mesta ide o značné zásahy v relatívne krátkom časovom období. Vybudovanie každého z nich bolo podmienené rozvojom infraštruktúry, výstavbou (lokálnych) parkovacích miest a prispôsobením mestskej hromadnej dopravy. Na druhej strane jednoznačne negatívnou externalitou je ich situovanie. Dva z nich vznikli na úkor znehodnotenia ornej pôdy a jednému "padol za obeť" miestny, viac ako stotridsaťročný pivovar. Práve odstrelom jeho dominanty – komína, začala oficiálna výstavba jedného z nich. A aj keď je vzniknuvší hypermarket podľa sloganu "najbližšie k nám" priľahlé ruiny po múroch pivovaru i oku nelahodiaca suť naokolo lemujú takmer dvestometrový úsek dvojprúdovej cesty na Zemplínsku Šíravu a informujú tak torzo niekdajšieho počtu po relaxe bažiacich prichádzajúcich turistov o miestnej podnikateľskej kultúre.

Podľa Fourastierovho modelu urbanizácie sa mesto Michalovce nachádza vo fáze prechodu medzi industriálnou a postindustriálnou.

Jeden z faktorov tohoto delenia, oslabovanie úlohy priemyslu, môže byť do značnej miery ovplyvnený regionálne všeobecne vysokou mierou nezamestnanosti a likvidáciou pôvodne štátnych podnikov, ktoré nezvládli adaptáciu na konkurenčné prostredie. Okrajová časť mesta v blízkosti hlavnej dopravnej tepny smerujúcej do Košíc, bola vytipovaná a úspešne zmenená na priemyselnú zónu, výraznejšie však nerozšírila hranicu mesta a počet obyvateľov zamestnaných v oblasti priemyslu, respektíve dochádzajúcich z priľahlých obcí za týmto účelom sa oproti obdobiu pred rokom 1989 skôr znížil.

Faktor, ktorý je naproti tomu zreteľný je URBAN SPRAWL - rozvaľovanie mesta. Pôvodne samostatné obce v okolí sa postupne stali mestskými ulicami a finančne silnejšia skupina obyvateľstva postupne migruje práve do týchto "vidieckych" zón mesta, kde buď prestavbou existujúcich obydlí alebo zbrusu novými stavbami, napĺňajú svoje predstavy o dokonalom pokojnom domove, aj keď niekedy bez ohľadu na jeho integritu s okolím.

ZÁVER:

Pokiaľ pozeráme na mesto ako na živý, dynamicky sa rozvíjajúci organizmus dá sa povedať, že sa nachádza v pooperačnom štádiu a aj keď sú niektoré rany stále otvorené a boľavé, jeho celkový stav sa neustále zlepšuje.

Napriek značne sarkastickému pohľadu, ktorému som podrobil analýzu vývoja svojho mesta po roku 1989, musím objektívne vyjadriť celkovú spokojnosť. Mesto Michalovce ožilo, najmä jeho centrum sa stalo atraktívnejším a celková ponuka spektra služieb sa stala dostupnejšou pre širokú verejnosť. Verím, že v blízkej budúcnosti sa vyrieši ekonomická nestabilita, súvisiaca s prebiehajúcou reformou verejnej správy a nájdu sa aj prostriedky na vyriešenie sociálnej oblasti, oblasti kultúry a školstva.